

РОЛЬ КЕРІВНИКІВ СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ В РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ

Висвітлюється діяльність перших завідувачів структурних підрозділів наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, їхній особистий внесок у розвиток університетської книгозбірні в період 70-90-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: історія бібліотеки, Хмельницький національний університет, персоналії, С.Ф. Кручко, А.А. Левандовська, Н.Є. Марчук, Р.М. Рибалко, обслуговування читачів, комплектування фондів, методична робота, інформаційно-бібліографічне обслуговування.

Історія бібліотеки Хмельницького національного університету – це праця не одного покоління бібліотекарів упродовж багатьох десятиріч, це, перш за все, доля людей, відданих її величності Книзі, справі освіти і виховання студентської молоді, сприяння науковим відкриттям, підтримки творчих особистостей. У різні роки у книгозбірні працювали і зараз працюють компетентні та авторитетні фахівці, які, не зважаючи на труднощі, створюють, реорганізують і вдосконалюють бібліотеку, формують сучасний інформаційний простір університету, здійснюють бібліотекознавчі дослідження.

До теми історії університетської книгозбірні неодноразово звертали ся науковці, серед яких О.П. Григоренко [6; 4, с.82-101], В.С. Прокопчук [5, с.67], М.Є. Скиба [22], І.Х. Ткачук [16], керівники та провідні фахівці книгозбірні О.Б. Айвазян [1; 4, с.118-122; 21], В.М. Петрицька [18; 21, с.10-32], В.О. Глухенька [4, с.123-126; 21, с.55-63], О.О. Мацей [4, с.162-171], Т.К. Онишук [4, с.25-42, с.79-81; 21, с.49-55, с.84-86], Р.М. Рибалко [3; 20], К.А. Чабан [21, с.103-107, с.63-81] та ін. Результати цих досліджень відображені в низці публікацій [2; 17], науково-бібліографічних виданнях [13], а також у збірниках статей, виданих до ювілеїв книгозбірні [4; 21]. На жаль, незначна кількість публікацій про особистості бібліотеки залишає поза увагою фахівців, які сприяли розвитку основних ланок діяльності книгозбірні, і, володіючи високою пасіонарністю, активною життєвою позицією, самовідданістю, оптимізмом, працелюбством, проклали широку колію на шляху розвитку до бібліотеки нового типу [18, с.43].

Метою нашої статті є висвітлення діяльності перших завідувачів основних структурних підрозділів бібліотеки С.Ф. Кручко, А.А. Левандовської, Н.Є. Марчук, Р.М. Рибалко, які заклали фундамент для якісного розвитку нашої книгозбірні, сприяли покращенню її іміджу, формуванню нового покоління бібліотечних фахівців і назавжди залишається в історії бібліотеки.

Перший відділ бібліотеки – відділ обслуговування створено в серпні 1971 р. Його очолила Неоніла Євгенівна Марчук. На початку штат відділу складався з 6 бібліотекарів, які працювали на навчальному абонементі й в читальному залі [21, с.12]. З розвитком університету та збільшенням кількості користувачів виділилися в окремі підрозділи 3 галузеві читальні зали і в 1995 році, наприкінці своєї кар'єри, Н. Марчук очолювала відділ навчальної літератури з 13-ма працівниками, які обслуговували 2 навчальні абонементи, абонемент художньої літератури та читальний зал навчальної літератури.

Народилася Неоніла Євгенівна 13 жовтня 1938р. у с. Цюмьова Шепетівського району Хмельницької області. Навчалася в Кам'янець-Подільському культосвіт-

ньому училищі, вищу освіту здобувала у Харківському державному інституті культури, який закінчила 1967 році. Трудову діяльність розпочала в бібліотеці музичного училища, де працювала сім років, потім – у Хмельницькій ОУНБ. Пов'язавши свою долю з науковою бібліотекою університету, Н. Марчук 34 роки своєї праці (з червня 1970 р. до листопада 2004 р.) віддала книзі, освіті та науці, сприяла удосконаленню та розвитку системи обслуговування бібліотеки, покращенню її матеріально-технічної бази.

У 1975 р. після першого переїзду відділу обслуговування в новий IV навчальний корпус площа бібліотеки збільшилась і становила 1474 кв. м. Створення окремого читального залу наукової літератури підвищило оперативність та якість обслуговування науковців інституту, а виокремлення абонементу художньої літератури створило умови для покращення спілкування з читачами та розвитку виховної роботи. Отже відділ складався вже з трьох абонементів та двох читальних залів на 350 посадочних місць, які й підпорядковувалися Н.С. Марчук [4, с.39].

В обов'язки молодого зав. відділу входили і організація роботи з фондом на всіх пунктах видачі, і обслуговування, і проведення масових заходів, й індивідуальна робота з читачами. Багато зусиль доклали працівники відділу для відокремлення наукової літератури від навчальної, а згодом з фондів цього відділу було створено три галузеві читальні зали та сектор науково-технічної документації. Із введенням в експлуатацію у 1988 р. нового дев'яти поверхового приміщення бібліотеки на 4656 кв. м (де вона знаходиться і зараз) відділ обслуговування навчальною літературою (ВОНЛ) розташувався на двох спеціалізованих поверхах книгозбірні з ярусами, де розмістилися навчальні та художній абонементи та на 5-му поверсі – читальний зал на 120 посадочних місць.

Слід зазначити, що у 1989 р. у ВОНЛ працювало 18 працівників, із 60-ти по бібліотеці. Це був найбільший і найпотужніший відділ книгозбірні на той час. За рік його працівники обслужили понад 11 тис. читачів, яким було видано 480569 прим. підручників, навчальних посібників, методичних видань [14, 1989 р., с.1-2]. Велике навантаження на працівників відділу, особливо під час масової видачі та здачі літератури, спонукали керівника до запровадження нових форм і методів роботи. Так, у читальних залах і на абонементі художньої літератури було організовано вільний доступ до фонду, що підвищило оперативність обслуговування читачів; на навчальному абонементі запроваджена беззаписна система обслуговування (1985 р.); груповий метод видачі підручників студентам I–III курсів значно прискорив процес їх отримання (1985 р.), на навчальних абонементах було відкрито короткостроковий абонемент [4, с.238].

Завдяки притаманним лідерським якостям, творчому підходу до дорученої справи та небайдужому ставленню до роботи Н. Марчук вдавалося вміло організувати діяльність великого підрозділу. Багато уваги приділяла роботі з кадрами, адже орієнтуватися у складному фонді, що включав, окрім книг, понад 360 назв періодичних видань, у більшості наукових, які передплачувала бібліотека в ті роки, молодим бібліотекарям без фахової освіти було важко. Тому, не знаючи втомити, вчила їх на практиці бібліотечним технологіям, давала теоретичні знання, сприяла отриманню вищої освіти працівниками відділу. Але в той же час, вимагала від підлеглих дисципліни, відповідального ставлення до своїх обов'язків, коректного відношення до читачів – як викладачів, так і студентів, дбайливого ставлення до фонду, який на той час, за відсутності Інтернету, був єдиним джерелом інформаційного забезпечення навчального та наукового процесів університету.

Уся робота з обслуговування користувачів була тісно пов'язана з викладачами, деканатами, кафедрами. На той час серед співробітників вишу, мабуть,

не було людини, яка б не знала в обличчя Н. Марчук. Адже саме з нею погоджувалися списки для видачі студентам підручників у наступному семестрі, координувався графік видачі літератури між різними курсами, спеціальностями, групами, здійснювалися заходи з ліквідації читацької заборгованості, вилучалася застаріла література та ін., завдяки чому відділ обслуговування потужно виконував поставлені завдання.

Варто відзначити таку рису її характеру, як оптимізм, сприйняття усіх робочих і життєвих проблем з посмішкою, часто з жартами, що робило її центром уваги, допомагало у співпраці з колегами та керівництвом, додавало впевненості й ентузіазму молодим колегам під час проведення всіляких змагань серед працівників університету, участі в самодіяльності, колгоспних роботах, колективних відзначеннях ювілеїв бібліотеки та бібліотекарів тощо.

За професіоналізм, сумлінне виконання службових обов'язків Неоніла Євгенівна неодноразово нагороджувалась Почесними грамотами, подяками, преміями та цінними подарунками. У 2004 р. вона пішла на заслужений відпочинок, а 2017 р. життя ветерана бібліотеки Неоніли Євгенівни Марчук трагічно обірвалось.

Якщо університет починається з бібліотеки, то бібліотека – з книжкового фонду, адже якість освітнього процесу значною мірою залежить від його інформаційного забезпечення. У перші 20 років існування університету та книгозбірні питання комплектування необхідною літературою неодноразово обговорювалося як на Вченій раді університету, так і на бібліотечній раді [11, спр.234, арк.293-298; 10, спр.104, арк.40-41; 7, спр.25, арк.47]. Завдяки зусиллям викладачів та бібліотекарів, дарчим виданням з інших університетів за 10 років – з 1969 (49,9 тис. прим.) до 1979 (456 тис. прим.) – фонд книгозбірні збільшився в 9 разів [8, спр.26, арк.35]. Тому 1976 р. у бібліотеці створено другий підрозділ – відділ комплектування, який на той час включав у себе всі функції роботи з фондом від замовлення до збереження та списання. За 8 років у поточній роботі з накопичення ресурсів, формування штату відділу, з'ясування обов'язків, написання регламентуючих документів, запровадження нових форм роботи відділ змінив 4-х керівників – Н.Б. Беднарську, яка у 1978 р. перейшла на посаду заступника завідувачої бібліотеки, С.І. Паробок, яка продовжила роботу в іншому підрозділі університету, Г.Д. Дитинюк, М.М. Встухову, які згодом перейшли на іншу посаду, і з 1983 р. до виходу на заслужений відпочинок у 1993 р. його очолювала компетентний фахівець Алла Адамівна Левандовська. Вона народилася у м. Хмельницькому 18 липня 1937 року. У 1955 р. закінчила Кам'янець-Подільський педагогічний інститут. У НБ ХНУ працювала 22 роки на посадах бібліотекаря, старшого бібліотекаря, зав. відділу. І хоча не мала фахової освіти, багатолітній досвід бібліотечної роботи, вміння організувати працівників позитивно впливали на роботу підрозділу.

А працювати було над чим. З 1987 по 1993 рр. в бібліотеку в середньому за рік надходило 6670 назв та близько 39 тис. прим. Найбільшу кількість – 57596 прим. та 11640 назв отримано в 1987 р., найменшу за цей період – 1347 назв та понад 15,6 тис прим. у 1993 році. Для порівняння – у 2017 р. бібліотека отримала 1799 назв та 4523 прим. [15, 2017 р.]. Робота з обліку, наукового та технічного опрацювання проводилася вручну, без комп'ютерів, яких тоді в бібліотеці ще не було. Тому на допомогу комплектуванню створювався довідковий апарат, який складався з реєстраційних картотек, картотеки безінвентарного обліку, облікових каталогів тощо. Для читачів вівся довідково-пошуковий апарат – систематичний та алфавітний читацькі каталоги, які постійно редагувалися, поповнювалися, вилучалася з них застаріла інформація, що займало вагомую частку роботи працівників відділу [14].

З 1984 р. зі зміною керівництва бібліотеки, яку очолила В.М. Петрицька, процесу комплектування приділялося багато уваги, проводився пошук оптимальної організації технологічних процесів комплектування та обробки. 1987 р. зроблено спробу з розподілу обов'язків і створення окремого відділу наукової обробки, але експеримент не приніс очікуваних результатів і в 1989 р. відділ знову було об'єднано у відділ комплектування та наукової обробки документів під керівництвом А.А. Левандовської.

У середньому з 1987-1993 рр. у відділі працювало 9,5 одиниць. Це був найбільший після відділу обслуговування підрозділ книгозбірні з великим навантаженням на працівників. Тому робота з його організації забирала у керівника багато сил – і моральних і фізичних, адже, крім виконання основних технологічних процесів (облік, опрацювання, розподіл тощо) тисячі примірників неодноразово треба було перенести: спочатку у відділ, потім від бібліотекаря до бібліотекаря на різних стадіях опрацювання, потім передати до відділу збереження фондів для подальшого розміщення в підсобних фондах.

Окрім того, Алла Адамівна активно працювала з усіма підрозділами вишу та індивідуально з викладачами. Разом з іншими працівниками відвідувала кафедри для ознайомлення науковців з темпланами, узгодження з ними замовлень; організовувала зустрічі викладачів з видавництвами; проводила анкетування науковців. У бібліотеці було організовано раду з комплектування, у якій брали участь представники всіх відділів обслуговування, які добре знали потреби читачів. Запроваджувала Алла Адамівна і новий досвід роботи, зокрема, ТПК та картотеку дисциплін для оперативності їх використання було переведено на рейтерні картки. У системі обліку запроваджено безінвентарний та груповий облік нових надходжень, що значно прискорювало опрацювання великих масивів нової літератури. Варто зазначити, що згодом такий облік у книгозбірні було відмінено, але на той час це були передові методи опрацювання літератури.

Як людина, Алла Адамівна, за згадкою В.М. Петрицької, була «завжди врівноважена, толерантна, вимоглива до себе і підлеглих, спокійно вирішувала всі питання» [18, с.55], сприяла підвищенню кваліфікації та наставництву у відділі. Брала участь у конференціях, зокрема у 1989 р. з доповіддю «Проблеми формування фондів вузівських бібліотек та їх використання студентами» [14, 1989 р., с.28].

На початку 90-х рр. поступово зменшувалися нові надходження, особливо з російських видавництв, збільшилася частка нових видань українською мовою, розпочиналася ера автоматизації – 1992 р. в бібліотеці з'явився перший комп'ютер. Алла Адамівна 1993 року вийшла на заслужений відпочинок, залишивши по собі якісно сформований фонд бібліотеки та добре організований структурний підрозділ і працівників, які з вдячністю згадували свого керівника. У 2000 р. Алли Адамівни Левандовської не стало.

Не менш важливим для молоді книгозбірні була бібліографічна діяльність, спрямована на аналітичне опрацювання отриманої інформації та доведення її до читачів. Збільшення кількості дисциплін, запровадження в університеті нових спеціальностей потребувало оперативного інформаційного забезпечення, тому 1978 р. в бібліотеці створено Інформаційно-бібліографічний відділ (ІБВ), який очолила Слава Федорівна Кручко.

Чверть століття вона присвятила бібліотеці, зробивши вагомий внесок у становлення бібліографічної служби книгозбірні. Народилась С.Ф. Кручко 24 грудня 1939 р. у с. Гриців Шепетівського району Хмельницької області. У 1965 р. закінчила Харківський державний інститут культури. Трудову діяльність

у бібліотеці розпочала 1969 р., правувала інформаційно-бібліографічною роботою книгозбірні впродовж 17 років до виходу на пенсію у 1994 р. [21, с.14].

Під керівництвом С. Кручко створювався довідково-бібліографічний апарат відділу, зокрема систематична картотека статей, тематичні картотеки, на базі яких здійснювалось бібліографічне обслуговування користувачів та інформування професорсько-викладацького складу в режимі ДОК та ВРІ. Постійно проводилась робота з удосконалення структури довідкового апарату, його якісного тематичного наповнення, відкриття нових рубрик та понять; формувался універсальний фонд енциклопедичних, довідкових та бібліографічних видань; складалися бібліографічні списки та покажчики різної тематики; закладалися основи бібліотечно-бібліографічних занять для студентів [4, с.127].

С. Кручко активно вивчала передовий досвід провідних бібліотек світу, впроваджувала інновації в роботу відділу. З метою вивчення інформаційних інтересів абонентів проведено їх анкетування, впроваджено «Картку зворотнього зв'язку» [14, 1989 р., с.28]. На основі аналізу складання студентами списків літератури до курсових та дипломних робіт удосконалено програму занять зі студентами.

Вагомий внесок Слави Федорівни в розвиток краєзнавчої бібліографії. За її ініціативою започатковано роботу зі збору інформації про науковий доробок викладачів, створено краєзнавчу картотеку «Наукові праці викладачів ХТІПО», на основі якої проводилась робота з укладання бібліографічного покажчика «Наукові праці викладачів ХТІПО» за 1967-1988 рр. Окремо велась краєзнавча картотека «Історія ХТІПО», в якій збиралась інформація про освітню, науково-дослідну, суспільно-політичну діяльність ЗВО [9, спр.62, арк.2].

Доброчинлива і толерантна, Слава Федорівна тісно співпрацювала з кафедрами, деканатами, викладачами університету, організовуючи комплексні масові заходи: «Дні кафедри», «Дні бібліографії», «Дні бібліотеки». Викладачі схвально оцінювали рівень проведення таких заходів та новизну наданої інформації. Так, викладач кафедри вищої математики к. ф-м. н. І.М. Штер, відвідавши «День кафедри», констатував, що захід сприяв підвищенню зацікавленості у присутніх до використання книжкового фонду бібліотеки з метою покращення ефективності проведення навчальних занять з математики і більш якісного використання його в науково-дослідній роботі [14, 1988 р., додаток №17]. Такі інформаційні заходи, як «Дні фахівця», «Дні дипломника», «Дні бібліографії» та ін. організовувались і для студентів старших курсів. В.о. зав. кафедри хімії Л.І. Тебляшкіна зазначала, що «захід потрібний, допомагає підвищенню якості підготовки спеціалістів, інтенсифікації самостійної роботи студентів, розвитку творчої ініціативи» [14, 1988р., додаток №18].

Як керівник, Слава Федорівна багато уваги приділяла організації поточного інформування викладачів та студентів про нові надходження. Однією з форм такої роботи, що застосовувалася включно по 1988 р., були бюлетені нових надходжень, які створювались за 50 темами і розміщалися в автоматичну довідкову установку АСУ-50 та активно використовувались читачами. Зокрема, 1987 р. працівниками відділу складено 308 таких списків, які включали 2131 назву видань. Вагомою частиною діяльності Слави Федорівни було інформаційне забезпечення наукової роботи вишу, госпдоговірних НДР; щоквартально складалися інформаційні списки літератури з побутового обслуговування і направлялися на 24 підприємства служби побуту та в Хмельницьку ОУНБ [14, 1987 р.].

С.Ф. Кручко завжди брала активну участь у просвітницькій роботі книгозбірні, в суспільному житті університету та бібліотеки. Користувалася заслу-

женим авторитетом серед викладачів університету, читачів та колег. Ветеран бібліотеки. За добросовісну та якісну працю неодноразово відзначалась грамотами, преміями. Як керівник структурного підрозділу, досвідчений фахівець і вмілий наставник, виховала не одне покоління бібліотекарів і бібліографів, які в подальшому сприяли розвитку книгозбірні на керівних посадах: Л.В. Яковлева, О.М. Великосельська, І.М. Гаценко, А.О. Дишель та ін. Таким чином, багатолітня діяльність С.Ф. Кручко на посаді зав. відділу заклала основи інформаційно-бібліографічного напрямку діяльності університетської книгозбірні, сприяла розвитку її кадрового потенціалу, удосконаленню системи обслуговування користувачів та їх навчання основам інформаційної культури.

На початку 1987 року, напередодні переїзду в окремий бібліотечний корпус, структура бібліотеки розширилася і складалася з 7-ми відділів: 2-х відділів обслуговування навчальною та науковою літературою; комплектування; наукової обробки літератури; книгозбереження; інформаційно-бібліографічного; масової та ідейно-виховної роботи. Отже, основні напрями роботи книгозбірні були забезпечені окремими підрозділами, діяльність яких була організована, але потребувала удосконалення та підвищення якості надання послуг, а саме науково-методичної підтримки. Один методист, посаду якого введено у штат бібліотеки ще 1981 р. не міг забезпечити повний обсяг робіт, тому 1987 р. в структуру бібліотеки введено новий підрозділ-науково-методичний відділ (НМВ) [12, спр.339, арк.53], який 15 років (1987-2002 рр.) очолювала Раїса Митрофанівна Рибалко.

Народилася Раїса Митрофанівна 14 червня 1939 р. у м. Харкові. З червоним дипломом закінчила 1960 р. Харківський бібліотечний інститут за спеціальністю «Бібліотекар-бібліограф». У бібліотеку університету Р. Рибалко прийшла працювати 1985 р. на запрошення директора В.М. Петрицької, з якою працювала в обласному бібколекторі майже 20 років. Обидві не мали досвіду роботи в бібліотеці вишу, але, володіючи фаховими знаннями, маючи практику організаційної та наукової діяльності, з ентузіазмом приступили до вивчення досвіду інших книгозбірень університетів з метою його запровадження та покращення обслуговування читачів бібліотеки. Ось як характеризує Р.М. Рибалко у своїх спогадах В.М. Петрицька: «Це яскрава особистість, професіонал, наполеглива, рішуча і надійна, людина феноменальної працездатності. Очоливши найскладнішу і найвідповідальнішу ділянку роботи в 1986 р., понад 15 років Раїса Митрофанівна була моїм першим помічником і радником» [18, с.47].

За 17 років роботи в книгозбірні Раїса Митрофанівна займала посади методиста, зав. відділу наукової обробки, зав. науково-методичного відділу, але фактично виконувала обов'язки заступника директора з наукової роботи, оскільки її діяльність розповсюджувалася на всі підрозділи книгозбірні й сприяла удосконаленню їх роботи.

У першу чергу, це стосувалося розробки регламентуючих документів. Тому були поновлені та створені нові положення про відділи, сектори, посадові інструкції, розроблені інструкції до основних технологічних процесів книгозбірні, як наприклад, «Шлях книги в бібліотеці», «Інструкція каталогізатора», «Пересистематизація фонду та переведення каталогів на УДК», «Очищення фонду» та ін., паспорти на каталоги на фонди, методика перевірки фонду, структурних підрозділів, здійснено аналіз стану каталогів за результатами якого намічено ряд заходів, спрямованих на поступове їх упорядкування та створення робочого апарату систематизатора, започатковано ведення довідкового апарату НМВ, який згодом переросте в БД «Бібліотечна справа».

Варто зазначити, що колектив неоднозначно сприйняв таку кількість інструктивного матеріалу, який треба було читати і виконувати, а іноді й розробляти. Але, як показав час, уміння працівників формувати регламентуючі документи і працювати згідно з ними, прийшлося дуже доречно у період запровадження інноваційних технологій, у роботі з програмними продуктами, в організації додаткових послуг тощо.

Другий напрям роботи Раїси Митрофанівни – розробка системи підвищення кваліфікації працівників книгозбірні, яка складалася з проведення оглядів літератури з питань бібліотекознавства та бібліографії і з групових занять із співробітниками. Наприклад, у 1989 році на заняттях з підвищення кваліфікації були вивчені теми: «Облік книговидач, читачів та відвідувань, дотримання ГОСТу 7.41-82», «Організація та ведення АПП», «Використання бібліографічних посібників в роботі з читачами». Також проводилися заняття в «Школі молодого бібліотекаря» (10), заняття на «Днях виробничого навчання» (10), в «колі читання бібліотечного працівника» проведено 19 тематичних та інформаційних оглядів», у відділах проводилися заняття з професійної майстерності. З метою підвищення суспільної та професійної активності кожного працівника бібліотеки переглянуто регламентуючу документацію про організацію змагання в бібліотеці та Інструкцію «Про проведення підсумків змагання в бібліотеці за звання «Кращий відділ бібліотеки». Цього ж року організовано і проведено конкурс професійної майстерності на кращу книжкову виставку тощо [12, 1989 р., с.28]. Загалом – 42 заходи, які організовані і розроблені однією людиною впродовж року за підтримки адміністрації.

Третій напрям діяльності Р.М. Рибалко – розвиток наукової роботи книгозбірні та здійснення власних досліджень. Вона – розробник першої програми наукової роботи бібліотеки на 1995-2000 рр. «Бібліотека та книга в житті молоді», автор першої наукової публікації [20], ініціатор досліджень думки читача та бібліотекарів, проведення науково-практичних конференцій. Її дослідження з історії бібліотеки втілилися в неопублікованому виданні «Бібліотека Технологічного університету Поділля: роки становлення та зростання (1962-1995)» [3].

За участі Раїси Митрофанівни на новий рівень піднято роботу Методичної ради бібліотеки, вона активно допомагала та розвивала діяльність «Ради наставників», «Ради з комплектування» (1985 р.), Комісії з наукової організації праці (1987 р.), Комісії з каталогізації (1988 р.) тощо.

За багаторічну діяльність на бібліотечній ниві Р.М. Рибалко отримувала почесні грамоти, премії, цінні дарунки, але найбільшим досягненням її праці можемо вважати статус наукової бібліотеки, який було надано книгозбірні 2006 року вченою радою університету, та її учнів і послідовників, серед яких заступники та директори найбільших книгозбірень області О.Б. Айвазян, К.А. Чабан, О.О. Мацей та ін.

На початку 2002 р. Р.М. Рибалко пішла на заслужений відпочинок. Зараз проживає у м. Саратові. Отже, діяльність Раїси Митрофанівни значно підвищила якість роботи бібліотеки, сприяла підготовці висококваліфікованих фахівців, створила умови для подальшого розвитку наукової діяльності книгозбірні.

І 70-90-х рр. у бібліотеці було створено умови для виконання основних функціональних обов'язків, а праця перших завідуючих структурними підрозділами сприяла розвитку основних напрямів роботи книгозбірні – формуванню фондів, інформаційно-бібліографічній та обслуговуванню користувачів, науково-методичному забезпеченню бібліотечної діяльності, чим університет-

ська книгозбірня завдячує непересічним особистостям, ветеранам бібліотеки С.Ф. Кручко, А.А. Левандовській, Н.Є. Марчук, Р.М. Рибалко.

Список використаних джерел:

1. Айвазян О.Б. З історії наукової бібліотеки Хмельницького національного університету. *Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство*. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 3. С. 145-154.
2. Бібліотека в освітньому просторі: інформ. бюл. Хмельницький: ХНУ. (2005). URL: http://lib.khnu.km.ua/about_library/metodob/byuletен.htm (дата звернення 10.05.18).
3. Бібліотека Технологічного університету Поділля: роки становлення та зростання (1962-1995) / уклад.: Р.М. Рибалко. Хмельницький, 1996. 60 с.
4. Бібліотека університету: витоки та сучасність: зб. наук. ст. та матеріалів, присвяч. 50-річчю з дня засн. наук. б-ки ун-ту / редкол.: О.Б. Айвазян та ін. Хмельницький: ХНУ, 2012. 296 с.
5. Бібліотеки і освіта. *Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Хмельницька область*: монографія / голова ред. ради В.Г. Кремень. Київ: Знання України, 2010. 447 с.
6. Григоренко О.П., Філіпюк А.Г. Виховний і культурний центр Хмельницького державного технологічного університету Поділля. *Духовні витоки Поділля: творчі історії краю*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9-11 верес. 1994 р., м. Кам'янець-Подільський. Хмельницький, 1994. Ч. 1. С. 241-244.
7. Державний архів Хмельницької області. Ф.Р-6151. Оп.1. Спр.25. Арк.47.
8. Там само. Спр.26. Арк.35.
9. Там само. Спр.62. Арк.2.
10. Там само. Спр.104. Арк.40-41.
11. Там само. Спр.234. Арк.293-298.
12. Там само. Спр.339. Арк.53.
13. До 50-річчя заснування університету: бібліогр. покажч. URL: http://lib.khnu.km.ua/inf_res/bibliogr/dor/pro_HNU_NEW.htm (дата звернення: 10.05.18).
14. Звіти про роботу бібліотеки Хмельницького технологічного інституту за 1987-1994 рр. Хмельницький.
15. Звіт про роботу наукової бібліотеки Хмельницького національного університету за 2017 рік. Хмельницький, 2017. 100 с.
16. Кадри для служби сервісу. Становлення та розвиток університету (1967-1994 рр.): зб. док. і матер. / упоряд.: І.Х. Ткачук, Ю.С. Земський. Хмельницький: ХНУ, 2007. 612 с.
17. Наукові публікації працівників бібліотеки ХНУ за 2001-2015 роки. URL: http://lib.khnu.km.ua/about/library/naukova_robota/nauk_grac_HNU.php (дата звернення: 10.05.18).
18. Петрицька В.М. Невичерпне джерело знань університету. Сторінки спогадів і роздумів директора НБ ХНУ (1984-2005 рр.). *Бібліотека університету: витоки та сучасність*: зб. наук. ст. та матеріалів, присвяч. 50-річчю з дня засн. наук. б-ки ун-ту. Хмельницький, 2012. С. 42-76.
19. Публікації про бібліотеку університету. URL: http://lib.khnu.km.ua/inf_res/bibliogr/Bibl_TUP.htm (дата звернення: 10.05.18).
20. Рибалко Р. Бібліотечний сервіс: ваша оцінка та пропозиції (Підсумки соціологічного дослідження в бібліотеці Технологічного університету Поділля). *Бібліотека вищого навчального закладу. Історія. Теорія. Досвід роботи* / НБ ЛДУ ім. І. Франка. Львів, 1996. Вип. 5. С. 5-10.
21. Скарбниця знань університету. (До 40-річчя бібліотеки Технологічного університету Поділля) / уклад.: О.Б. Айвазян, К.А. Чабан. Хмельницький, 2002. 130 с.
22. Скиба М.Є. Університетська бібліотека як авангард формування інформаційного забезпечення освітньої діяльності. *Бібліотека університету: витоки та сучасність*: зб. наук. ст. та матер., присвяч. 50-річчю з дня засн. наук. б-ки ун-ту. Хмельницький, 2012. С. 23-25.

The activities of the first heads of structural units of the scientific library of the Khmelnytskyi National University, their personal contribution to the development of the university library during the 70-80s of the 20th century are covered.

Key words: *history of library, Khmelnytskyi National University, personalities, S.F. Kruchko, A.A. Lewandowski, N.E. Marchuk, R.M. Rybalko, readers service, acquisition of funds, methodical work, informational and bibliographic services.*

Отримано: 21.05.2018

УДК 94:027.7(477.43-25)ХПК

К. М. Фастішевська, м. Хмельницький

ГОРТАЮЧИ СТОРІНКИ МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ БІБЛІОТЕКИ

У статті висвітлюється коротка історія створення та розвитку бібліотеки Хмельницького політехнічного коледжу НУ «Львівська політехніка».

Ключові слова: *ХЕМТ, ХЗТП, ХПК, бібліотека ХПК.*

Бібліотека Хмельницького політехнічного коледжу НУ «Львівська політехніка» вирішує завдання інформаційного забезпечення освітнього процесу, підвищення професійного та культурного рівня викладачів та студентів, виховання кожної молодої людини як всебічно розвиненої особистості. Використовуючи організаційно-технологічні нововведення, бібліотека упроваджує в практику своєї роботи новітні методи взаємодії з користувачами, що дозволяє здійснювати перехід на якісно новий рівень їхнього інформаційного забезпечення.

Документний фонд складає близько 100 тисяч примірників видань на різних носіях інформації. Щорічно бібліотека обслуговує більш як 1700 користувачів. Загальна кількість книговидач становить близько 90 тис.

Цей важливий структурний підрозділ коледжу пропонує оперативне та якісне бібліотечно-бібліографічне обслуговування із використанням сучасних новітніх технологій, із впровадженням автоматизації обліку документовидачі з використанням електронного формуляра на базі програмного забезпечення «УФД/Бібліотека». Комп'ютеризовані всі технологічні процеси, створений електронний каталог, який вміщує близько 33 тисяч записів, створені та постійно поповнюються власні бази даних. Систему каталогів складають карткові алфавітний і систематичний, котрі велись до 2007 року та електронний, який започаткований у 2007 році. Паралельно йде робота по його наповненню новими надходженнями, аналітикою та ретроконверсія фонду.

Історія бібліотеки тісно пов'язана з історією нашого навчального закладу. Створення Хмельницького електромеханічного технікуму відбулося разом зі спорудженням заводу трансформаторних підстанцій (сьогодні – Укрелектроапарат). Будівництво заводу було повністю завершене в 1965 році. Тоді на ньому працювали 3000 робітників і потреба в кваліфікованих кадрах постійно зростала. Саме тоді з'явилося рішення Подільського раднаргоспу (м. Вінниця) про створення Хмельницького електромеханічного технікуму (ХЕМТ), який розмістився в приміщенні колишньої школи №9 по вул. Чорновола (раніше Індустріальна). Ініціатором створення і будівництва технікуму, а отже і бібліотеки, став директор заводу Микола Євгенович